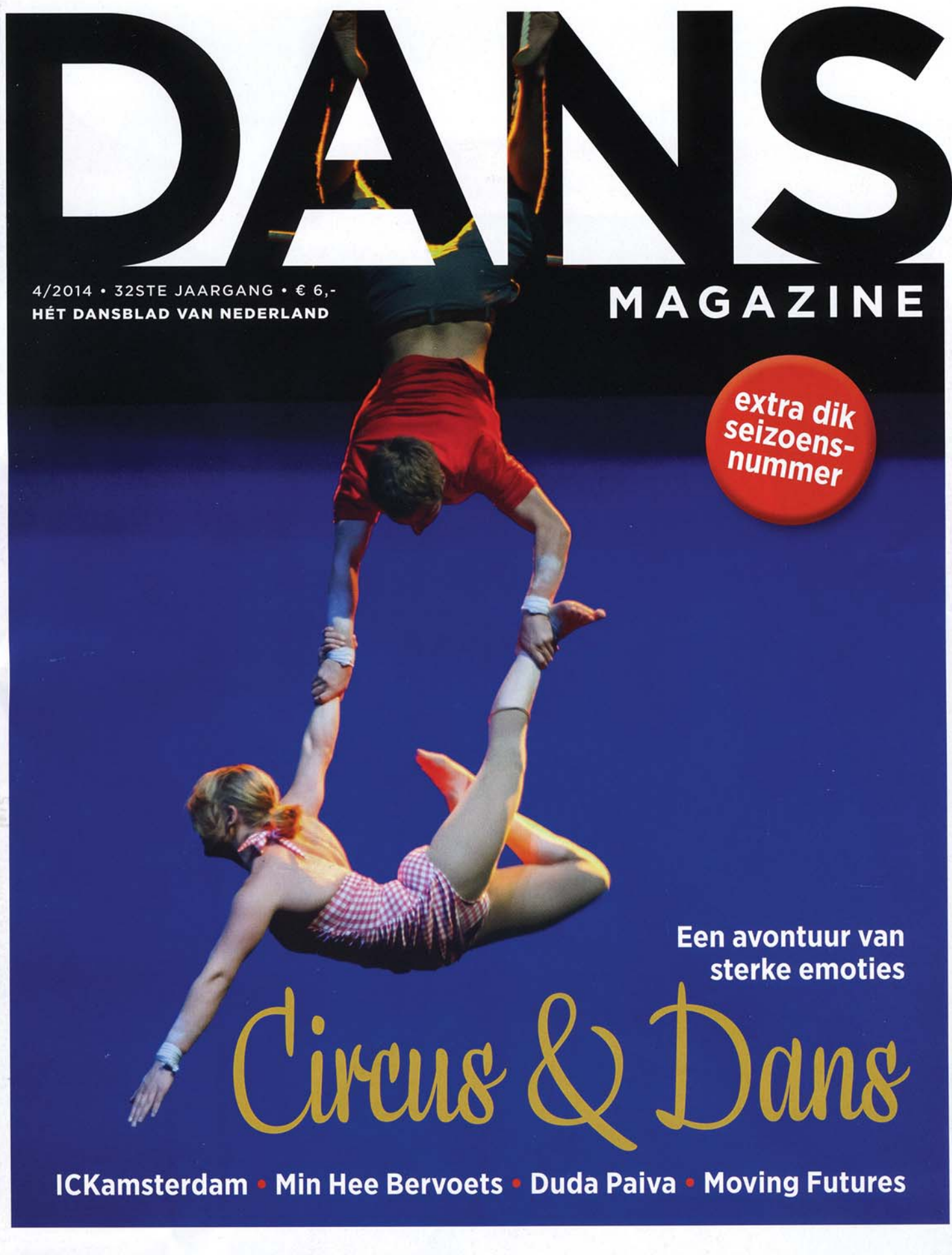

DANS

4/2014 • 32STE JAARGANG • € 6,-
HÉT DANSBLAD VAN NEDERLAND

MAGAZINE

extra dik
seizoens-
nummer

Een avontuur van
sterke emoties

Circus & Dans

ICKamsterdam • Min Hee Bervoets • Duda Paiva • Moving Futures

Circus & dans

Is het contactimprovisatie, acrobatiek, free running of hiphop? In sommige voorstellingen is niet meer te benoemen of het om dans of circus gaat. Dans wordt vaak gecombineerd in 'nieuw circus', op circusopleidingen geven dansdocenten les en jonge circusartiesten willen het publiek een totaalbeleving voorschotelen.

TEKST Jolanda Keurentjes

Welke invloed heeft dans op het eigentijdse circus en is het omgekeerde ook aan de orde? Sinds 2006 is het mogelijk in Nederland een hbo-opleiding tot circusartiest te volgen. Marc Jonkers is sinds vier jaar artistiek directeur van de afdeling Circus Arts van Codarts. Jonkers heeft zijn sporen verdiend in de dans, maar is inmiddels helemaal verslingerd aan circus. Hij waardeert de mentaliteit, de strijdbaarheid en het gevoel voor risico. 'Circusartiesten zijn niet te stoppen. Studenten gaan door in de vakantie: doen circus, revue, straattheater. Het is een fysiek en mentaal zwaar vak. Bij dans gaat het vaak over esthetiek, circus gaat over andere dingen: het risico dat opwinding teweegbrengt. De artiesten moeten naast een specialisme ook talent hebben voor theater, dans en muziek', betoogt hij met een aanstekelijk enthousiasme.

Bij Codarts staat de circusartiest als performing artist centraal. Het gaat om het ontwikkelen van scheppend vermogen en minder om techniek en trucs. Daarom is er een zwaar theoretisch programma: als maker moet je afstand kunnen nemen, interpreteren, analyseren. In het opleidingsprogramma is dans ruimschoots aanwezig. In balletlessen wordt gewerkt aan *core stability* en coördinatie; floorbarre en klassiek bevorderen een sterke rug, optimaal strekken en uitdraaien. Er is eigentijdse dans, Laban en contactdans voor contact met de vloer en samenwerking met elkaar.

GEVOEL VOOR RUIMTE

Twee studenten van de Tilburgse opleiding ACAPA van Fontys beamen volmondig het nut van de verschillende danslessen. Zij krijgen onder meer ballet, musical en

Een avontuur van sterke emoties

modern. Tobias Boesch, 20 jaar, tweedejaars en specialist rollerboard, ziet in dans enorme kansen voor circus. 'Van dans leer je een goede houding, precies te zijn en kwaliteit in al je bewegingen te leggen.' In moderne dans ontwikkelde hij gevoel voor ruimte. 'Daardoor werd ik me er super bewust van wat je niet ziet. Het actief werken aan flexibiliteit is ook belangrijk. Het accent ligt niet op het prepareren van de spieren, maar op het werken met het fysieke geheugen. Er waren daarnaast geweldige gast-docenten: Soosan Gilson leerde hoe je korte stukken en dansfrases maakt, Nana van Moergestel werkte aan technische compositie en Lucy Petrušová van Trash onderwees hoe je balans kon houden in knieën en voeten.'

PROBLEMEN EN OPLOSSINGEN

Tobias mist echter het risico in dans. 'Dat is wat circus levend maakt. Het is een noodzakelijk gereedschap om te communiceren, een spel met gevaar, met mislukken, met de emotie angst.' Zijn medestudent Jakob Jautz, 21 jaar, eerstejaars, vindt juist dat de risicofactor soms alles wat je wilt communiceren teniet doet. 'Drie karakteristieken van circus zijn techniek, verwondering over hoe het wordt gedaan, en gevaar. Sommige groepen gaan te ver in het gevaarlijke. En ik wil geen mislukking zien. Dat is een reden waarom ik ga stoppen met circus en overstap naar een dansopleiding.'

Ze zijn het erover eens dat een object of hulpmiddel soms de theatrale zeggingskracht van een circusvoorstelling in de weg kan zitten. Tobias: 'Je moet er voor kiezen of

je tegen of mét je 'prop' werkt. Ik had een solo met muizen vallen rond mijn rollerboard. Het object was ingebed in het thema van de voorstelling, het ging over hoe we in het leven onze eigen problemen creëren. Het risico was symbolisch genoeg om van te kunnen genieten. Als kijker weet je dat een muizenval pijnlijk is, maar niet heel gevaarlijk. Voor jou als artiest is het een sensatie die je moet pakken, dat moet de lol ervan zijn.' Volgens Tobias creëer je als circusartiest voortdurend problemen en oplossingen. 'Je brengt jezelf in een onmogelijke situatie. Het risico dat een truc niet lukt, zit er altijd in.'

WOW-FACTOR

Regisseuse Laura van Hal gebruikt die mislukking bewust. 'Ik zet het risico op een theatrale manier in. Als iets mislukt, laat ik het opnieuw doen, om voor het publiek de bedoelde ontlading te creëren. In de laatste voorstelling die ik met Tent maakte, gaat het expres een aantal keren mis. Het thema is 'succes' en het gaat er juist om het steeds weer opnieuw te proberen.' Van Hal, tevens performer en docent, maakte met het Nederlandse circusgezelschap Tent twee voorstellingen, *Loop* en *Net*. Ze volgde als jongere balletlessen en kwam terecht op de opleiding tot dansdocent aan de AHK. Daar ontdekte ze haar affiniteit met moderne dans. 'Dat is geaard, vloeiend, stromend.' Via een snuffelstage kwam ze terecht bij Circus Elleboog en deed in 2008 de regie bij *iX US*. In 2011 vroeg Tent haar om hen verder te helpen met *Loop*. 'Het thema was 'keuzes maken in het leven'. Ik

Pia Meuthen
(Panama Pictures):
'Circus kent een andere vormtaal dan dans. Ze gaan ook de lucht in, de hele ruimte in de hoogte wordt ontsloten.'

begon vanuit het fysieke; zij droegen acrobatiekvormen aan. Ik gaf ze opdrachten, zoals een waarbij de bovenste, de *flyer*, geen enkele keer de grond mocht raken. De bewegingen kwamen vanuit de spelers. Samen vonden we nieuwe vormen. Er ontstonden duidelijke patronen in de ruimte: elkaar tegenkomen, samen optrekken, elkaar vastpakken, loslaten. Ik zoek naar een organische vorm waarin het patroon het verhaal vertelt. Het moet vloeiend zijn, je moet erin kunnen wegdromen.'

Van Hal benadert circus vanuit dans, maar weet uit ervaring goed wat er speelt bij circus. 'Alleen dans of theater mist iets: spektakel, de 'wow-factor'. Ik zoek naar 'functioneel circus': hoe kan ik de truc logisch laten voortkomen uit de flow die er op dat moment is. Door sferen en intenties ontstaat een verhaal, dat zodanig abstract is dat er voor een publiek meerdere interpretaties mogelijk zijn. Een avontuur van sterke emoties!'

Laura van Hal maakt allereerst losse scènes en bepaalt pas op het laatst de volgorde. Soms moet er dan iets veranderen, omdat qua krachtsinspanning of vanwege de noodzakelijke voorbereidende bewegingen niet alles achter elkaar kan. 'Er zijn heel veel meer elementen om mee te werken dan alleen dans of theater. Acrobaten kijken: is het moeilijk? Ik kijk: is het spannend?'

NIEUWE VORMENTAAL

Net van Tent is speciaal gemaakt voor middelgrote theaterzalen. Dat is de plek waarvoor ook choreografe Pia Meuthen haar voorstellingen maakt. Haar gezelschap Panama Pictures is sinds kort kerngezelschap van de Verkadefabriek in Den Bosch. Meuthen raakte vier jaar geleden in de ban van circus. 'Ik vind het fascinerend aan circusartiesten hoeveel risico ze nemen. De echtheid van dat risico maakt indruk, het vraagt heel veel vertrouwen. Circus kent een andere vormtaal dan dans. Qua ruimtegebruik gaan ze ook de lucht in, de hele ruimte in de hoogte wordt ontsloten.'

Het gaat Meuthen er niet om virtuositeit te laten zien, maar om haar vormtaal uit te breiden en meer risico te nemen. 'Ik gebruik dat risico om een inhoudelijk verhaal te vertellen. Bovendien spreek ik met circus erbij een breder publiek aan; er komen ook mensen voor het feit dat er 'iets spannends' te zien is.'

Na de eerste voorstelling met acrobaten was een object erbij een logische volgende stap. In *Alpha*, dat gaat over macht, hiërarchie en wie bovenin zit, staan twee *Chinese poles* op het toneel. 'Niet alleen de circusartiesten maar ook de dansers gaan die palen in, en zij bleken heel ver te komen in de basistechniek. Zij geven vanuit de dans nieuwe impulsen aan de circusartiesten.' In repetities geeft Meuthen opdrachten waarin de paal als partner gezien moet worden, zoals in contactimprovisatie. Dat was voor de circusartiesten een nieuwe benadering. Haar werkwijze en die van Laura van Hal kennen veel overeenkomsten. Ook Pia Meuthen gaat aan de slag met wat de dansers en circusartiesten aanreiken. Daaruit ontstaan dansfrases. 'We besteden veel tijd aan de overgangen, de flow is belangrijk. Circusartiesten gaan meestal naar een hoogtepunt. Hoe kom je er, hoe kom je er ook weer vanaf? Soms betekent het dat het hoogtepunt eruit gaat

Gandini Juggling met *Smashed*
FOTO LUDOVIC DES COGNETS

of minder benadrukt wordt. Ook de spanningsboog in een voorstelling is anders. Circusartiesten doen vaak acts van ongeveer tien minuten; nu duurt het een uur. Het vraagt van hen dat ze meer acteren en zich erop instellen dat je het met een groep doet. Ze moeten de verhaallijn pakken en bewegingen invullen. Elke stap op zich moet een intentie hebben. Ik werk niet expliciet met een verhaal, maar de thematiek moet wel overkomen.'

TOEKOMST VOL VEELVORMIGHEID

Het nieuwe circus heeft al een veel langere traditie in landen als Frankrijk, Canada, Zweden en België. Is er in Nederland een rijke toekomst voor het moderne circus met een combinatie van elementen?

Marc Jonkers: 'Nederland heeft geen moderne circustraditie. In dans is er een traditie op het gebied van eigenheid en creativiteit. Mensen die konden creëren en omgaan met de vermogens van andere mensen. Ik zie nu in dans veel eenvormigheid. We missen mensen die een bijzondere denkwijze hebben. In circus zijn veel verschillende mogelijkheden om een eigen taal te ontwikkelen. Ik zie een toekomst vol veelvormigheid. Je kunt iets

Marc Jonkers (Codarts): 'Bij dans gaat het vaak over esthetiek, circus gaat over andere dingen: het risico dat opwinding teweegbrengt.'

Alpha van Panama Pictures

Net van Tent
FOTO HANNEKIJKT

belangwekkends zien, maar ook vrolijk entertainment.' Om artiesten te helpen bij het maken van voorstellingen, komt er een Master Maker in samenwerking van Codarts en Fontys.

Tobias Boesch vindt allereerst dat er meer theorievorming over circus moet komen. Volgens hem wordt circus al 'postmodern': gefragmenteerd, met meerdere beelden en een aantal verschillende verhalen tegelijkertijd. 'Dan ben ik als kijker actief. Ik hoef niet één verhaal te volgen, ik kan mijn eigen betekenis creëren en maak mijn eigen beeld. Als artiest kun je een boodschap suggereren of een denkproces in gang zetten. Dat doet moderne dans eigenlijk al jaren. Maar circus moet de dans niet volgen, hooguit in dezelfde richting gaan, op haar eigen manier.' ■

Meer informatie:

Codarts Circus Arts: www.codarts.nl/NL/circus

ACAPA Tilburg: www.fontys.nl/Studeren/Opleidingen/Circus-and-Performance-Art.htm

Laura van Hal: www.lauravanhal.nl

Pia Meuthen: www.panamapictures.nl

Tent: www.tent.eu

EXPLOESIE VAN NIEUW CIRCUS

De start van het Nationaal Circusjaar dit najaar valt samen met een explosie van grote en kleine voorstellingen met circus en dans. Een aantal gezelschappen van naam en faam komt met shows die over de hele wereld credits hebben verworven. In hun eigen tent brengt NoFit State uit Wales een show met live muziek, die zich boven en rondom het publiek afspeelt. Gandini Juggling komt met hun hit *Smashed*, met negen jongleurs, vier theeserviezen en 80 appels, waarin enkele scènes aan Pina Bausch zijn ontleend. Hun volgende voorstelling, *4x4* (première januari 2015), is een samengaan van ballet en jongleren. Het Scandinavische Circus Cirkör komt voor het eerst naar Nederland. Witte wol, strengen, knopen en draden vormen het decor van deze voorstelling, waarin dans, acrobatiek, live muziek en breien een samenspel aangaan ten dienste van de vrede. Pia Meuthen integreert in *Alpha - de nieuwe wildernis* dans, zang, acrobatiek en *Chinese pole*. De voorstelling is geïnspireerd door de bankencrisis en gaat over de honger naar macht. Wat gebeurt er zodra het uiterlijke vertoon niet meer het gewenste effect heeft en falen in zicht komt? Het festival Circo Circolo presenteert sinds 2009 tweejaarlijks de stand van zaken in het nieuwe, internationale circustheater. Tips van programmeur Wendy Moonen: La Compagnie Rasposo met een filmsche voorstelling waarin twee mannen vechten om een vrouw, met een echte koord-dansscène; en de tweedejaars van ACAPA die een speciale voorstelling op locatie maken, een route door het bos van Landgoed Velder. En wie er snel bij is kan tijdens het straattheaterfestival Spoffin nog veel acts zien met een mengvorm van dans, circus en straattheater. Waaronder *Net van Tent*, met afgestudeerden van ACAPA en Codarts Circus Arts.

Festival Spoffin, Amersfoort, 28-31 augustus. O.a. Tent, Hurycan, Mimbire, Juana Beltran, Fabuloka en DDF Crew vs Touch down - www.spoffin.nl

NoFit State met Bianco, Park Transwijk Utrecht, vr 5 t/m zo 28 september, kaartjes via Stadsschouwburg Utrecht - www.nofitstate.org

Gandini Juggling met Smashed, in oktober o.a. in Utrecht, Gouda, Amstelveen, Apeldoorn, Eindhoven, Zwolle en Amersfoort. Geen speellijst - www.smashedjuggling.com en www.gandinijuggling.com

Circus Cirkör met Knitting Peace, 18 en 19 oktober, Lucent Danstheater Den Haag en op Circo Circolo - www.cirkor.se

Panama Pictures, Alpha - de nieuwe wildernis, tentpremière 17 oktober tijdens Circo Circolo, première 31 oktober in De Verkadefabriek Den Bosch, tournee t/m februari - www.panamapictures.nl

Festival Circo Circolo, 17 t/m 26 oktober, Liempde. O.a. Circus Cirkör, La Compagnie Rasposo, Lonely Circus en Tent; conferentie over dramaturgie - www.circocircolo.nl